

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1923 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående pensionsrätt för musiksergeanter.

I en inom andra kammaren av herr *Lovén* väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 7, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om tillägg till arméns pensionskassa samt änke- och pupillkassa i syfte att därmed bereda sådana musiksergeanter (sergeanter), som så önska, pensionsrätt beräknad efter fanjunkares lön. Likaledes hemställs, att det må bliva musiksergeant (sergeant) medgivet att, om anmälan därom genom vederbörande redogörare göres till direktionen för arméns pensionskassa, under musiksergeants (sergeants) 43:e levnadsår, förvärva sig pensionsrätt beräknad efter fanjunkares lön, mot erläggande av den högre årsavgiften, som därför är i reglementet stadgat. För sådana musiksergeanter (sergeanter) som överskridit det 43:e levnadsåret kan tillträde till högre pensionsrätt vinnas under åren 1923—1924. Enahanda bör förhållandet vara för dem, som under innevarande år inträda i pensionsåldern mot anmälan enligt ovan samt mot retroaktivt erläggande av förfallna pensionsavgifter.»

Såsom stöd för yrkandet har i motionen anförts följande:

»Arméns musikunderofficerare intaga i pensionshänseende en synnerligen ogynnsam undantagsställning inom underofficersgruppen. Genom saknaden av fanjunkarebeställningar inom armémusiken (ett mindre antal musikfanjunkarebeställningar finnas, men äro, som bekant, avsedda för arméns musikdirektörer) kvarstår musikunderofficeraren hela sin tjänstetid i sergeantbeställning med ty åtföljande sergeants pension.

Den huvudsakliga anledningen till att musikunderofficerarna ej fått sina rättmätiga krav- i löne- och pensionshänseende reglerade i överensstämmelse med för övriga underofficerare gällande löne- och pensionsgrader, måste sökas i det förhållandet, att frågan om armémusiken sedan flera år tillbaka befunnit sig under utredning för skapandet av en ny organisation efter vissa av riksdagen uppdragna riktlinjer.

Då vid 1920 års riksdag den allmänna revisionen av försvarsväsendet föregicks av en definitiv löneroglering, hystes bland arméns musikunderofficerare den

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 8 saml. 27 häft. (Nr 30.)

förhoppningen att äntligen erhålla en fullt rättvis löne reglering och därmed också den pension (fanjunkarepension), som nästan undantagslöst tillfaller varje annan underofficer. Förhoppningarna infriades emellertid ej. Arméns musikdirektörer erhöles en uppflyttning från 3:e till 4:e lönegraden med däremot svarande pensionsförbättring, varemot övriga musikunderofficerare fingo kvarstå i 2:a lönegraden.

Det torde ej kunna bestridas, att musikunderofficeren i lika hög grad som sin kamrat vid truppen är i behov av en tillräcklig pension. Förutom den allmänt kända synpunkten, att familjefadern, vid den tidpunkt då han vid uppnådd pensionsålder nödgas avgå ur tjänsten, är betungad av dryga kostnader för barnens uppfostran, vilket i och för sig utgör tillräckligt skäl för att musikunderofficeren i pensionshänseende bör jämföras med kamraten vid truppen, tillkommer en omständighet, som även bör i viss mån beaktas. Erfarenheten har nämligen visat, att underofficeren vid truppen genom sin inom tjänsten förvärvade rutin i expeditionsgöromål har jämförelsevis lätt att vid avgång ur aktiv tjänst erhålla reträttplatser, varemot musikunderofficeren i pensionsåldern, i synnerhet den som specialiserat sig på sitt tjänsteinstrument (blåsinstrument), är ur stånd att upptaga konkurrensen med yngre kolleger inom musikerfacket.

I betänkande och förslag rörande pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen av 1919 hade också musiksergeanternas (sergeanternas) behov av tillräcklig pension behjärtats så tillvida, att för dessa föreslagits en slutpension av kronor 2,070: —, en summa som emellertid vid ärendets behandling i försvarsdepartementet sänktes till kronor 1,910: —.

Nu förhåller det sig så, att sergeant äger rätt att genom inbetalning till högre pensionsrum i änkekassan för sin hustru förvärva rätt till änkepension beräknad efter fanjunkares lön. Kungl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente för arméns nya änke- och pupillkassa av den 30 december 1905, 4 § mom. 6, säger nämligen:

»Följande grupper av delägare är, oberoende av bestämmelserna i detta reglemente angående årsavgifts och änkepensions beräkning å innehavande lön, medgivet att, om anmälan därom genom vederbörande redogörare göres till direktionen inom sex månader efter ingånget äktenskap, förvärva nedangivna högre änkepensionsrätt mot erläggandet i stället av den högre årsavgift, som därför är i reglementet stadgad, nämligen:

Innehavare av underlöjtnants, löjtnants som kaptens av första klassen lön pensionsrätt beräknad efter kaptens av första klassen lön,

innehavare av sergeants lön pensionsrätt beräknad efter fanjunkares lön.

-----».

Det egendomliga förhållandet existerar sålunda, att, ehuru befattningsinnehavaren (musiksergeanten) själv är utestängd från fanjunkarepensionen, möter intet hinder för honom att förvärva fanjunkares änkepension åt sin hustru.

Av ovan anförda moment ur reglementet för arméns änke- och pupillkassa framgår emellertid med önskvärd tydlighet, att principen, att varje underofficer vid tillträdet av pension bör tillträda det för underofficersgruppen tillmätta högsta pensionsrummet, är av statsmakterna till fullo erkänd. Även synes den väg härmed vara anvisad, på vilken musikunderofficerarnas rimliga anspråk i

pensionshänseende bör kunna tillmötesgås. Det vore därför en gärd av rättvisa, om åberopade, för änkekassan gällande bestämmelser vad sergeant beträffar i tillämpliga delar kunde införas i reglementets för arméns pensionskassa. Musiksergeant skulle härigenom i pensionshänseende vinna *likställighet med hustru* samt uppnå den slutpension, vilken, som förut nämnts, nästan undantagslöst tillfaller varje annan underofficer.

Beträffande villkoren för förvärvandet av den högre pensionsrätten inom arméns pensionskassa torde de för änkekassan gällande bestämmelserna i tillämpliga delar vara tillfyllest med den ändringen, att erläggandet av den högre årsavgiften bör begränsas till en närmare bestämd tidrymd. Som lämplig utgångspunkt härvidlag kan förslagsvis tjäna tiden för sergeants befordran till fanjunkare, vilken befordran enligt tillgänglig statistik i medeltal inträffar vid 43—44-års åldern.

Kostnadsberäkning.

Enligt företagen undersökning beräknas under 5-årsperioden 1923—1927 84 musiksergeanter avgå på grund av uppnådd pensionsålder (se bilaga 1). Ehuru det endast undantagsvis inträffar att underofficer vid truppen avgår med lägre än fanjunkares pension har även förutsetts att sådana fall inträffa. Anmärkas bör dock, att dålig befordringstur i egentlig mening ej alltid är orsaken härtill. Enligt från arméns pensionskassa inhämtade upplysningar har under den förflutna 10-årsperioden 1912—1921 tillsammans 26 sergeanter vid truppen avgått med sergeantpension, vilket utgör en medelsiffra per år av 2.6, vilken siffra även ligger till grund för här nedan beräknade kostnader. Det pensionstillägg, som enligt motionens syfte skulle tillkomma musiksergeant (sergeant) utgör 340 kronor per år, och ställa sig ungefärliga kostnaderna för statsverket härför under 5-årsperioden 1923—1927 sålunda:

År 1923	pensionsförbättring	för 14 musiksergeanter	kronor	4,760:—
»	»	för övriga sergeanter enligt medelsiffra 2.6	»	884:—
				kronor	5,644:—
» 1924	»	för 11 musiksergeanter + 14	»	8,500:—
»	»	för övriga sergeanter enligt medelsiffra 2.6	»	1,768:—
				kronor	10,268:—
» 1925	»	för 18 musiksergeanter + 25	»	14,620:—
»	»	för övriga sergeanter enligt medelsiffra 2.6	»	2,652:—
				kronor	17,272:—
» 1926	»	för 25 musiksergeanter + 43	»	23,120:—
»	»	för övriga sergeanter enligt medelsiffra 2.6	»	3,536:—
				kronor	26,656:—
» 1927	»	för 16 musiksergeanter + 68	»	28,560:—
»	»	för övriga sergeanter enligt medelsiffra 2.6	»	4,420:—
				kronor	32,980:—

I ovanstående kostnadsförslag är dyrtidstillägget ej inberäknat.

Förhöjda pensionsavgifter beräknas tillföra statsverket omkring 2,500 kronor per år.»

Vid motionen har fogats följande uppgift å antalet musikunderofficerare, pensionsberättigade under perioden 1923—1927:

»Pensionsberättigade.

	Reg.	1923	1924	1925	1926	1927		Reg.	1923	1924	1925	1926	1927
Inf.	1	—	—	1	—	—	Inf.	24	2	—	—	2	—
»	2	—	1	—	1	1	»	25	—	—	1	2	1
»	3	—	—	—	1	—	»	26	—	—	—	—	—
»	4	1	1	—	—	—	»	27	—	2	—	—	1
»	5	—	1	1	—	1	»	28	—	—	—	—	—
»	6	—	1	—	1	—	K.	1	—	—	—	—	1
»	7	—	—	—	—	—	»	2	—	—	—	—	1
»	8	1	—	—	—	—	»	3	—	—	1	—	—
»	9	—	—	—	1	—	»	5	—	—	1	—	1
»	10	—	—	1	—	1	»	6	—	—	—	1	—
»	11	—	—	—	3	—	»	7	—	1	1	—	—
»	12	—	—	1	—	1	»	8	1	—	—	—	—
»	13	—	1	—	—	1	A.	1	1	—	—	—	1
»	14	—	—	1	1	—	»	2	1	—	3	1	—
»	15	—	—	—	1	—	»	3	—	—	1	—	—
»	16	—	—	—	—	—	»	5	2	—	—	1	1
»	17	1	—	—	2	—	»	6	—	1	1	—	1
»	18	—	—	—	3	—	»	8	—	—	1	—	—
»	19	1	—	1	1	2	T.	—	—	—	1	—	—
»	20	1	—	—	—	—							
»	21	—	1	—	—	—							
»	22	2	1	1	1	—							
»	23	—	—	—	2	1							
								Summa	14	11	18	25	16
													= 84 st.

(Uppgifterna äro hämtade ur Rulla över arméns officerare och underofficerare.)»

Över förevarande motion har statskontoret, vars yttrande utskottet i vederbörlig ordning inhämtat, införskaffat utlåtanden av direktionen över arméns pensionskassa och arméförvaltningens civila departement.

Direktionen
öfver arméns
pensions-
kassa.

Direktionen över arméns pensionskassa har i ärendet anfört följande:

»Enligt punkt 1 i nu gällande, genom kungl. brevet den 22 juni 1877 fastställda grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar utgår med hänsyn till den vid avskedet innehavande fasta lönen på stat den årliga pensionen för en musiksergeant med 900 kronor, därav 180 kronor i 9. klassen av arméns pensionskassa och 720 kronor fyllnadspension av statsmedel samt för en musikfanjunkare med 1,000 kronor, därav 180 kronor i 9. klassen av arméns pensionskassa och 820 kronor fyllnadspension av statsmedel, vartill för båda kommer pensionsförbättring i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 336) för år 1922 med respektive 1,010 och 1,250 kronor.

Häraf framgår således, att en musiksergeant från arméns pensionskassa

åtnjuter samma pension som en musikfanjunkare men däremot 100 kronor mindre i fyllnadspension och 240 kronor mindre i pensionsförbättring.

För dessa pensionsförmåner erläggas pensionsavgifter endast för pension och fyllnadspension, under det att pensionsförbättringen är avgiftsfri.

En musiksergeant erlägger sålunda i årsavgift 4 procent å 900 kronor eller 36 kronor och en musikfanjunkare 4 procent å 1,000 kronor eller 40 kronor, för vilken högre avgift musikfanjunkaren således erhåller 100 kronor större fyllnadspension än musiksergeanten.

Skulle, såsom motionären föreslår, genom en eller annan ändring i pensioneringsgrunderna musiksergeant genom avgiftsbetalning tillåtas bereda sig samma pension och fyllnadspension som musikfanjunkare eller 1,000 kronor, skulle i alla fall hans sammanlagda pensionsförmåner icke bliva större än förut.

Efter beslut av föregående års riksdag med anledning därav, att från och med den 1 januari 1922 nytt avlöningsreglemente blivit tillämpligt för armén, har nämligen Kungl. Maj:t genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 336) för år 1922 bestämt nya grunder för pensionsförbättringen genom att bland annat fastställa en och samma totala pension (kassapension, fyllnadspension, pensionsförbättring) för varje lönegrad i reglementets olika löneplaner.

För 2. lönegraden i löneplanen för underofficerare, som musiksergeanter tillhöra, är sålunda fastställd en total pension av 1,910 kronor och för 3. lönegraden eller musikfanjunkares 2,250 kronor.

Då musiksergeants kassapension och fyllnadspension nu tillhoppa enligt ovan utgår med 900 kronor, utgör honom tillkommande pensionsförbättring 1,010 kronor, under det att, om han såsom *motionären* föreslår genom avgiftsbetalning skulle beredas rätt till musikfanjunkares pension och fyllnadspension 1,000 kronor, en pensionsförbättring av allenast 910 kronor skulle tillgodokomma honom.

Enligt direktionens mening synes alltså den väg, motionären beträtt, icke kunna leda till det av honom uppställda målet att bereda musiksergeant samma totala pensionsförmån som musikfanjunkare.

Därest emellertid statsmakterna skulle anse musiksergeanternas ställning i pensionshänseende så behjärtansvärd, att en förbättring däri redan nu bör genomföras, varför ju talande skäl synas föreligga, trots att en omreglering av hela det militära pensionsväsendet inom de närmaste åren ställts i utsikt, tillåter sig direktionen föreslå, att *antingen* musiksergeanterna uppflyttas från 2. till 3. lönegraden *eller ock* såsom för statsverket mindre kostsamt att medgivande utverkas, att pensionsförbättringen hädanefter må för dem, oaktat de tillhöra 2. lönegraden, utan hinder av bestämmelsen i kungörelsen den 15 juni 1922 angående pensionsförbättring för viss personal vid armén och marinen få utgå med ett förhöjt belopp av 340 kronor årligen.»

Arméförvaltningens civila departement har avgivit ett så lydande yttrande:

»Av motiveringen till föreliggande motion synes framgå, att motionären antagit, att alla vid armén anställda 'musikdirektörer' skulle äga åtnjuta lön enligt 4. lönegraden enligt den i officersavlöningsreglementet intagna löneplanen Uo, med rätt till däremot svarande pension, fyllnadspension och pensionsförbättring, även-

Arméförvaltningens civila departement.

som att övriga musikunderofficerare skulle tillhöra 2. lönegraden med pensionsrätt såsom musiksergeanter (sergeanter). Häremot torde kunna erinras, att enligt gällande härordning vid arméns olika truppförband — med undantag för truppförbanden vid trängen samt vissa mindre truppförband vid artilleriet och fortifikationen, där allenast musiksergeantsbeställningar äro avsedda att finnas — icke äro uppförda andra beställningar på stat för musikunderofficerare än för musikfanjunkare och musiksergeanter. Någon ändring i avseende å den sålunda fastställda organisationen av musikpersonalen lär icke hava kommit till stånd genom den fråga och med ingången av år 1922 tillämpade *provisoriska* löneordningen för armén. Enligt den vid gällande officersavlöningsreglemente fogade tjänsteförteckning skall visserligen till 4. lönegraden löneplan Uo, vilken lönegrad eljest omfattar de å stat uppförda beställningarna för förvaltare vid intendenturkåren, hänföras »musikdirektör, som avlagt musikdirektörsexamen vid musikalska akademien», medan musikfanjunkare i övrigt, liksom övriga fanjunkare vid armén, äro hänförda till 3. lönegraden i berörda löneplan. Nämnda i tjänsteförteckningen rörande musikdirektör meddelade bestämmelse, som icke upptagits i det av Kungl. Maj:t i proposition nr 350 till 1921 års riksdag framlagda förslaget till löneordning för arméns och marinens personal, tillkom efter beslut av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 351). Särskilda beställningar för »musikdirektörer» hava emellertid varken tidigare varit eller i samband med nämnda riksdagens beslut blivit uppförda å truppförbandsstaterna. I de för tiden efter löneordningens genomförande fastställda staterna hava också de enligt gällande härordning förefintliga beställningarna för musikfanjunkare (musikstyckjunkare) fortfarande upptagits såsom sådana, men med avlöning efter alternativ 3. eller 4. lönegraden i löneplan Uo. Härav följer, att någon utnämning till musikdirektörsbeställning på stat icke kan ifrågakomma, utan innebär utnämning till »musikdirektör» allenast en titel- och gradbefordran för sådana musikunderofficerare, som avlagt musikdirektörsexamen vid musikalska akademien.

En dylik utnämning kan emellertid dessutom i vissa fall innebära ändring i vederbörande musikunderofficers ställning i löne- och pensionshänseende, nämligen under den förutsättningen, att han innehar en av de på stat uppförda musikfanjunkarebeställningarna, för vilka lönen är på nyss angivna sätt alternativt bestämd. För en innehavare av beställning såsom musiksergeant på stat, som erhåller utnämning till musikdirektör, kan däremot densamma icke medföra ökad lön eller pension, utan bibehåller han i allt fall den lön och pensionsrätt, som tillkommer beställningshavare i 2. lönegraden av löneplan Uo.

Såvitt departementet har sig bekant, utgår inom statsförvaltningens samtliga grenar pension till befattningshavare i olika lönegrader med belopp, som i varje fall står i viss relation till den lön, vederbörande befattningshavare vid avgången uppbar i den lönegrad, vartill hans befattning på stat är att hänföra. Också lär det icke vara medgivet, att pension för befattningshavare i en lägre lönegrad beräknas efter lönen för befattningshavare i en högre lönegrad, liksom det icke lär förekomma, att befattningshavare, utan att vinna befordran från en lägre till en högre lönegrad, medges tillfälle att efter egen önskan övergå till den pensionsrätt, som skulle tillkomma honom, om han vunne sådan befordran.

Med hänsyn till vad departementet sålunda anfört, anser departementet, att någon sådan ändring i avseende å musiksergeanternas pensionsrätt, att de, såsom

i motionen ifrågasatts, skulle eventuellt bliva i pensionshänseende likställda med musikfanjunkare icke bör komma till stånd, så länge gällande härordning för musikunderofficerarna allenast upptager, å ena sidan, musikfanjunkarebeställningar, för vilka lönen är bestämd att utgå alternativt enligt 3. eller 4. lönegraden, löneplan Uo, samt å andra sidan, musiksergeantsbeställningar med lön enligt 2. lönegraden i samma löneplan.»

Statskontoret har för egen del åberopat innehållet i de hörda *Statskontoret.* myndigheternas yttranden, vartill statskontoret förklarar sig icke hava något att tillägga.

Det torde visserligen icke kunna förnekas, att musikunderofficerarna i jämförelse med arméns övriga underofficerare intaga en mindre gynnsam ställning i löne- och pensionshänseende såtillvida, som befodringsutsiktorna för de förstnämnda äro mera begränsade än för de senare. Syftet med det i motionen framlagda förslaget om en förbättring av ifrågavarande befattningshavares pensionsförhållanden torde därför icke kunna fränkännas ett visst berättigande. Att, såsom motionären ifrågasatt, för vinnande av detta syfte lämna medgivande för musiksergeanter att förvärva rätt till pension, beräknad efter fanjunkares lön, måste dock enligt utskottets mening ur principiella synpunkter väcka starka betänkligheter. Såsom arméförvaltningens civila departement i sitt ovan återgivna yttrande framhållit, gäller nämligen för befattningshavare i allmänhet inom statsförvaltningens olika grenar, att pension tillmätes i förhållande till lönen inom den lönegrad, till vilken vederbörande befattning är hänförd. Denna princip bör enligt utskottets mening alljämt upprätthållas. Att ifrågavarande befattningshavare enligt motionärens förslag skulle för den större pensionen erlægga förhöjd pensionsavgift synes icke utgöra tillräcklig grund för ett frångående av berörda princip, då ju tjänstepension, i motsats till familjepension, till väsentlig del bestrides av statsmedel. Frågan om en förbättring av musikunderofficerarnas pensionsförhållanden bör därför enligt utskottets mening behandlas i samband med en eventuell ändring av bemälda befattningshavares ställning i lönehänseende. Sistberörda spørsmål torde emellertid äga nära samband med frågan om den ställning i försvarsorganisationen, som vid en blivande revision av denna organisation kan komma att givas åt armémusiken, och lärer därför böra i sammanhang därmed upptagas till prövning.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts har utskottet funnit sig ej kunna tillstyrka någon åtgärd i motionens syfte och hemställer alltså,

att förevarande motion II: 7 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 maj 1923.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
 av första kammaren: herrar *Lindley, Ökngren, Enhörning, Vindahl, Berge, Andersson* i Hägelåkra, *Bodin* och *Ström*;
 av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Gustafsson* i Örebro, *Borggren, Bäcklund, Lovén, Ryberg, Olsson* och *Janson* i Kungsör.

Reservationer:

av herr *Lovén*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Det torde — — — till prövning.

Beträffande frågan, huruvida de redan i år eller nästa år pensionsberättigade musiksergeanterna kunna komma i åtnjutande av någon pensionsförbättring vid den omreglering av hela det militära pensionsväsendet, som enligt direktionens för arméns pensionskassas utlåtande ställts i utsikt, undandrager sig för närvarande utskottets bedömande.

Utskottet anser emellertid, att en sådan pensionsförbättring icke bör vara helt utesluten, då det tidigare förekommit, att tjänstinnehavare, som pensionerats strax innan en pensionsförbättring kommit till stånd, det oaktat kommit i åtnjutande helt eller delvis av denna förbättring.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II: 7 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

av herrar *Hamrin* och *Höglund*, vilka instämt med herr *Lovén*.